

**DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE
SKUPINA POSLANK IN POSLANCEV**

Ljubljana, 30. oktober 2009

Na podlagi 88. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04 in 68/06), 19. člena Zakona o poslancih (Uradni list RS, št. 112/05 - uradno prečiščeno besedilo, 20/06 - ZNOJF-1 in 109/08) in 114. člena Poslovnika državnega zbora Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 92/07 - uradno prečiščeno besedilo), vlagamo podpisani poslanki in poslanci

**PREDLOG ZAKONA O SPREMEMBAH ZAKONA O ZAKONSKI ZVEZI IN
DRUŽINSKIH RAZMERJIH**

ki vam ga pošiljamo v obravnavo na podlagi 114. in 115. člena Poslovnika Državnega zbora Republike Slovenije.

Pri obravnavi predloga zakona v Državnem zboru RS in pri delu njegovih delovnih teles bom v imenu predlagateljev sodeloval France Cukjati.

Priloga:

- Predlog zakona o spremembah zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih
- Podpisi poslank in poslancev:

Jože Tanko
Andrej Vizjak

Marijan Pojbič
Zvone Lah
Dr. Peter Verlič
Zvone Černač
Branko Marinič
Miro Petek
Danijel Krivec
Mag. Štefan Tisel
Ivan Grill
Rudolf Petan
Janez Janša
France Cukjati
Marjan Bezjak
Milan Čadež
Iztok Podkrižnik
Darko Menih
Rado Likar
Aleksander Zorn
Dr. Vinko Gorenak
Mag. Branko Grims
Jožef Jerovšek
Alenka Jeraj
Robert Hrovat
Eva Irgl
Milenko Ziherl

PREDLOG ZAKONA O SPREMEMBAH ZAKONA O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH

I. UVOD

1. Ocena stanja in razlogi za sprejem zakona

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih – ZZZDR (Uradni list SRS, št. 15/76) je bil sprejet leta 1976, pomembnejše sprememba pa je zakon doživel leta 1989 - ZZZDR-A (Ur.l. SRS, št. 1/1989), leta 2001 - ZZZDR-B (Ur.l. RS, št. 64/2001) in leta 2004 - ZZZDR-C (Ur.l. RS, št. 16/2004)

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list 69/04 – UPB) (v nadaljevanju ZZZDR) v svojem tretjem poglavju obravnava razmerja med starši in otroci, 92. člen ZZZDR pa vsebuje določbo, da lahko tožbo na ugotovitev očetovstva za otroka, rojenega izven zakonske zveze, vloži v otrokovem imenu mati, dokler izvršuje roditeljsko pravico oziroma otrokov skrbnik s privolitvijo centra za socialno delo, otrok pa, ko postane polnoleten, vendar najkasneje pet let od dneva, ko postane polnoleten.

Ustavno sodišče je 18. oktobra 2007 odločilo (U-I-328/05-12) (Uradni list RS, št. 101/2007 z dne 5. 11. 2007), da se v prvem odstavku 92. člena ZZZDR razveljavi besedilo "vendar najkasneje pet let od dneva, ko postane polnoleten". Razveljavitev pa je začela učinkovati eno leto po objavi odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije. Izpodbijana zakonska ureditev, ki otroku omogoča vložitev tožbe na ugotovitev očetovstva najkasneje pet let po dopolnitvi polnoletnosti, po oceni Ustavnega sodišča pomeni poseg v njegovo osebno pravico do poznavanja svojega izvora (35. člen Ustave).

Ustavno sodišče poudarja, da določitev roka za vložitev tožbe sama po sebi ni ustavno sporna. Ključno po mnenju Ustavnega sodišča pa je, na kakšen način je rok določen. Državnemu zboru RS je tako prepuščeno, da ob upoštevanju razlogov, ki izhajajo iz odločbe U-I-328/05-12, sprejme ureditev, ki bo v bodoče omogočala uresničevanje pravice otroka, da izve za svoj izvor, na način, ki bo ustavno skladen.

Predlagatelji želimo, da se v skladu z ugotovitvijo Ustavnega sodišča RS ustrezno reši vprašanje ugotavljanja očetovstva s strani otroka, rojenega izven zakonske zveze.

2. Cilji, načela in poglavitne rešitve predloga zakona

V skladu s 54. členom Ustave RS imajo otroci, rojeni zunaj zakonske zveze, enake pravice kakor otroci rojeni v njej.

Prvi in temeljni cilj predloga spremembe ZZZDR je ureditev pravnega položaja ugotavljanja očetovstva s strani otroka. S tem predlogom zakona predlagatelji sledimo odpravi neskladja 92. člena ZZZDR z odločbo Ustavnega sodišča U-I-328/05-12 z dne 18. oktobra 2007.

Ustavno sodišče je odločilo, da se v prvem odstavku 92. člena ZZZDR, ki vsebuje določbo, da lahko tožbo na ugotovitev očetovstva za otroka, rojenega izven zakonske zveze, vloži v otrokovem imenu mati, dokler izvršuje roditeljsko pravico oziroma otrokov skrbnik s privolitvijo centra za socialno delo, otrok pa, ko postane polnoleten, črta besedilo "vendar najkasneje pet let od dneva, ko postane polnoleten". Razveljavitev je začela učinkovati eno leto po objavi odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.

Nastala je pravna praznina. Ustavno sodišče poudarja, da določitev roka za vložitev tožbe sama po sebi ni ustavno sporna. Ključno pa je, na kakšen način je rok določen. Ustavno sodišče ocenjuje, da pravna varnost in trajnost družinskopravnih razmerij ne bi bila bistveno prizadeta, če bi zakonodajalec rok določil tako, da bi tekel od trenutka dalje, ko otrok izve za okoliščine, ki so odločilne za vložitev tožbe. Poleg tega lahko zakonodajalec tudi na druge načine omeji učinke ugotovitve otrokovega izvora na pravno varnost in obstoječa družinskopravna razmerja (npr. s krajšim subjektivnim rokom ali z omejenim učinkovanjem ugotovitve otrokovega izvora na obstoječa družinskopravna razmerja).

3. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih in prilagojenost predlagane ureditve pravu EU

3.1. Ureditev v drugih pravnih sistemih

NEMČIJA

Pravna ureditev družinskega prava ima osnove v Civilnem zakoniku. V družinskopravnih zadevah, kjer gre lahko tudi za otroka, npr. v zakonskih sporih, odločajo družinska sodišča po določbah pravdnega postopka. Družinsko sodišče lahko osebne stike omeji, odvzame ali pa odredi, da mora biti ob njih prisotna neka tretja oseba. Mladinski urad in Varuško sodišče sta organa, ki sta državi na voljo za opravljanje nadzorne funkcije. O ukrepih za varstvo koristi otrok, s katerimi se posega v roditeljsko pravico, odloča varuško sodišče v nepravdnem postopku.

Za očeta otroka se šteje moški, ki je v času otrokovega rojstva z otrokovo materjo v zakonski zvezi ali ki je očetovstvo priznal ali je bilo očetovstvo sodno ugotovljeno. Domneva očetovstva velja samo, če je otrok rojen v zakonski zvezi. Če je rojen po razvezi zakonske zveze, razvezani materin mož ne velja za njegovega očeta. Če pa je zakonska zveza prenehala zaradi smrti materinega moža, velja ta za otrokovega očeta tudi v primeru, da je otrok spočet v zakonski zvezi (če je rojen v času 300 dni po prenehanju zakonske zveze).

AVSTRIJA

Temeljni pravni vir avstrijskega družinskega prava je Splošni civilni zakonik. Družinsko pravo ureja le eno življenjsko skupnost – zakonsko zvezo. Zunajzakonska skupnost na družinsko pravnem področju ne ustvarja pravnih posledic. Te so ji priznane le na nekaterih drugih pravnih področjih (npr. na področju kazenskega, insolvenčnega prava, najemnih razmerij).

Če je otrok zakonski, pripada starševska skrb staršema skupaj; izvršujeta jo sporazumno. Če se ne sporazumeta, odloči o negi otroka tisti od staršev, pri katerem otrok živi. Če je otrok nezakonski, pripada starševska skrb samo materi. Varuško sodišče lahko na zahtevo očeta nanj prenese starševsko skrb, materi pa jo odvzame, če je ogrožena otrokova korist. Oče lahko po odločbi sodišča pridobi starševsko skrb še v nekaterih drugih primerih (npr. ce mati umre).

Otrok, ki je rojen v času trajanja zakonske zveze ali v času 300 dni po prenehanju zakonske zveze zaradi smrti moža, šteje za zakonskega. Če je mati sklenila novo zakonsko zvezo in se je otrok rodil v času trajanja druge zakonske zveze in hkrati še v času 300 dni po prenehanju prve zakonske zveze, velja za zakonskega otroka drugega moža šele potem, ko je uspešno izpodbita domneva očetovstva moža iz prve zakonske zveze. Vsak (tudi zakonski mož) lahko izpodbija domnevo, da je otrok zakonski. Kvalificirano priznanje očetovstva (priznanje s soglasjem matere in otroka oziroma socialne službe) ima izpodbojni učinek. Tisti možki, za katerega je veljala domneva zakonskega otroka, pa lahko učinek priznanja izniči z ugovorom, ki ga je mogoče podati le v določenem roku. Otroci, ki se rodijo potem, ko je zakonska zveza prenehala z razvezo, razveljavitvijo ali razglasitvijo za nično, veljajo za nezakonske. To domnevo o nezakonskem otroku se lahko izpodbije s tožbo na ugotovitev, da je otroka še v času trajanja zakonske zveze spočel materin mož ali, da je nosečnost nastopila v času trajanja zakonske zveze z oploditvijo z biomedicinsko pomočjo.

ŠVEDSKA

Družinsko pravo Švedske je urejeno v naslednjih zakonih: v Zakonu o zakonski zvezi, Zakonu o starševstvu, Zakonu o obravnavi pokojninskih zavarovanj in pokojninskih zahtevkov ob delitvi premoženja, Zakonu o skupaj živečih parih in Zakon o dedovanju. Otrok je od rojstva pod roditeljsko pravico obeh staršev, če sta poročena drug z drugim. Če pa nista, je mati edina imetnica roditeljske pravice. Skupna roditeljska pravica z razvezo zakonske zveze ne preneha, razen če jo sodišče posebej odpravi. Tudi starša, ki nista bila nikoli med seboj poročena, lahko po odločbi sodišča pridobita skupno roditeljsko pravico. Sodišča pri odlocanju o roditeljski pravici posebno težo pripisati potrebi otroka po tesnem in dobrem kontaktu z obema od staršev. Odločitve sodišč o roditeljski pravici in o stikih morajo zasledovati samo otrokovo korist.

Oče je tisti, ki je bil ob rojstvu otroka poročen z otrokovo materjo (domneva očetovstva je izpodbojna), ali ki je očetovstvo priznal oziroma je bilo to sodno ugotovljeno. Domneva očetovstva velja tudi, če je bil otrok rojen določen čas po prenehanju zakonske zveze, vendar le, če je zakonska zveza prenehala s smrtjo otrokovega očeta, ne pa z razvezo zakonske zveze (razveljavitve švedsko pravo ne pozna več).

3.2. Prilagojenost predlagane ureditve pravu EU

V zvezi s pravico otroka do poznavanja svojega izvora je pomemben prvi odstavek 7. člena Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (Uradni list SFRJ, št. 15/90, Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, MP, št. 9/92 – KOP), po katerem mora biti otrok takoj po rojstvu vpisan v rojstno matično

knjigo in ima od rojstva pravico do imena, pravico pridobiti državljanstvo in po možnosti pravico, da pozna svoje starše in da ti skrbijo zanj. Po drugem odstavku istega člena države pogodbenice uresničevanje teh pravic zagotavljajo v skladu s svojo notranjo zakonodajo in obveznostmi, ki jim jih nalagajo ustrezni mednarodni akti s tega področja, še posebej tam, kjer bi bil otrok sicer brez državljanstva.

4. Ocena finančnih posledic predloga zakona za državni proračun in druga javna finančna sredstva

4.1. Ocena finančnih posledic za državni proračun

Predlagatelji ocenjujemo, predlog zakona ne bo imel finančnih posledic za državni proračun, ker se odpravlja neskladje z Ustavo, ki jo je ugotovilo Ustavno sodišče RS z odločbo št. U-I-328/05-12 z dne 18. oktober 2007 (Uradni list RS, št. 101/2007 z dne 5. 11. 2007).

4.2. Ocena finančnih posledic na druga javna finančna sredstva

Predlog zakona nima finančnih posledic za druga javna finančna sredstva.

5. Druge posledice, ki jih bo imel sprejem predlaganega zakona

Predlog zakona ne bo imel drugih posledic.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list 69/04 – UPB) se 92. člen spremeni tako, da se glasi:

(1) Otrok, rojen izven zakonske zveze, lahko vloži tožbo za ugotovitev očetovstva najkasneje v petih letih od dneva, ko je izvedel za okoliščine, ki so odločilne za vložitev tožbe.

(2) Tožbo lahko vloži v otrokovem imenu mati, dokler izvršuje starševsko skrb oziroma otrokov skrbnik s privolitvijo centra za socialno delo, otrok sam, če po predpisih o pravnem postopku lahko samostojno opravlja procesna dejanja.

(3) Tožba se lahko vloži tudi po smrti domnevnega očeta, vendar najkasneje eno leto po njegovi smrti.

2. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITVE ČLENOV

K 1. členu

Gre za ureditev pravnega položaja ugotavljanja očetovstva s strani otroka, rojenega izven zakonske zveze. Predlagatelji sledimo odpravi neskladja 92. člena ZZZDR z odločbo Ustavnega sodišča U-I-328/05-12 z dne 18. oktobra 2007.

Tožbo lahko otrok vloži v petih letih od dneva, ko je izvedel za okoliščine, ki so odločilne za vložitev tožbe. Ustavno sodišče je poudarilo, da pravica otroka izvedeti za svoj izvor ni absolutna in neomejena, saj je omejena z ustavo in s pravicami drugih.

Otrok pridobi procesno sposobnost in s tem možnost, da sam vloži tožbo s 15. letom starosti, če je razsoden (prvi odstavek 409. člena ZPP), najkasneje pa s polnoletnostjo oziroma s pridobitvijo popolne poslovne sposobnosti pred polnoletnostjo. Dokler otrok ni procesno sposoben, ga zastopa mati, če izvršuje starševsko skrb oziroma skrbnik s privolitvijo centra za socialno delo.

K 2. členu

Določen je običajni rok začetka veljavnosti zakona, in sicer petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

IV. ČLEN, KI SE SPREMINJA

92. člen

(1) Tožbo na ugotovitev očetovstva za otroka, rojenega izven zakonske zveze, lahko vloži v otrokovem imenu mati, dokler izvršuje roditeljsko pravico oziroma otrokov skrbnik s privolitvijo centra za socialno delo, otrok pa, ko postane polnoleten, vendar najkasneje pet let od dneva, ko postane polnoleten.

(2) Tožba se lahko vloži tudi po smrti domnevnega očeta, vendar najkasneje eno leto po njegovi smrti.